

A konferencia második napján Wolfgang Teichmann, Hannoverből érkezett egyházzenesz tartott előadást „Az egyházi könnyűzene ma — helyzetkép, tendenciák” címmel. Az előadó természetesen saját egyházában zajló folyamatokat és ezekkel kapcsolatos sajátos „kísérleteit” ismertette a jelenlevőkkel, minek lényege az egyházzene klasszikus és „modern” elemei közötti kapcsolat kimutatása és egyfajta szintézisre tett kísérlet volt. Sajnos, az előadás után nem maradt elég idő a megbeszélésre, így nem szerezhettünk elég információt, más egyházakban mi a „Popularmusik” helyzete, és mi sem tudtuk elmondani, hogy a Kárpát-medence reformátussága olyan különleges zenei kincset kapott örököül, mely arra kötelez minket, hogy ezt az örökséget mindenkinek fölött megbecsüljük és ezt adjuk tovább a következő nemzedékeknek. Ebben őrizhetjük meg a jövőben is európaiként magyarságunkat, és ezért kell a nyugati típusú könnyűzenével kapcsolatban más utat járnunk.

Az ideai strassbourgi konferencia egyik legértékesebb eredménye a svájci református egyházzeneszsekkel való kapcsolat szorosabbra fűzése volt. Csoportjuk vezetője Hans-Jürg Stefan, az EKEK korábbi elnöke, aki két fiatal munkatársát is magával hozta. Jól szervezett munkát végeznek hazájukban, melynek eredményeképpen 1998-ban jelent meg a német nyelvű új református énekeskönyv. Számos figyelemre méltó jellemzője közül kiemelést érdemel, hogy a verses énekek mellett más énektípusok is helyet kapnak a liturgiában. Munkájuk fontos ismérvének tartják, hogy az énekanyag csaknem egyharmada közös az ugyanekkor megjelent katolikus énekeskönyv énekeivel. Mindenekelőtt azonban: a gyülekezeti énekeskönyvhöz számos kiegészítő kiadvány kapcsolódik. Többféle korálkönyv, intonációgyűjtemény, kórus- és hangszeres énekfeldolgozások, valamint négy „munkafüzet” jelent meg azóta (az utolsó éppen idén ősszel), melyek az új énekanyag felhasználásához és megtanításához adnak mind tartalmi, mind zenei, mind liturgiai szempontból hasznos útmutatásokat.

Dávid István

A kecskeméti orgona a református hangszertörténetben

A magyar református orgonatorténét a XVI. századi tilalmakkal kezdődik. Kihaszíratlan lehetőségeink története több mint két évszázadig. Az erdélyi Háromszék gyülekezeteiben vásárolják első orgonáinkat —nyilván a brassói századok egyházzenejének a hatására— egyelőre engedély nélkül, dacolva a közfelfogással. A tiltás az 1761-es bögözi zsinattal szűnik meg, jóváhagyó végzése után sorra épülnek templomaink orgonái, részben újak, részben pedig más felekezetek korábbi hangszerei — ma már ökumenikus egyházművészeti értékek. Ez a folyamat egy évszázad alatt eljut egész Magyarország reformátusságához, és a XIX. század végére orgonáink száma már csaknem hatszáz.

Ma a Magyar Református Egyház ezernél több orgonát használ a Kárpát-medencében. Tulajdonosa, gazdája, gondozója e milliárdos értékű kultúrkincsnek. A kecskeméti orgona egy közülük, múltjában s megújult jelenében.

A hangszertörténet azonban nem pusztán egyedi példányok sokasága, hanem folyamatok összessége is. A magyar református orgonatáj képét még meglévő történeti értékű hangszerek és a napjainkban születő új vagy felújított orgonák rajzolják, alakítják, jó vagy rossz irányban befolyásolva református egyházzenei azonosságunkat.

A kecskeméti gyülekezet első orgonáját a XIX. század végén a brassói reformátusoknak ajándékozta. A napjainkban újjáépített orgona előtörténete tehát ekkor kezdődött. 1890-ben szólalt meg először Angster József pécsi orgona-építő 19 regiszteres, sorrendben 144. hangszere, az Erdélybe küldött orgona helyett. Ezt 1912-ben 22 regiszteresre bővítette, és szerkezetileg átalakította — 815. munkájaként. Később további módosítások következtek. Mai orgonarestaurálásaink legkényesebb kérdése: többszörös átalakítások után mit és hogyan őrizzünk meg az elődök munkájából, és miként legyünk ugyanakkor korszerűek. A korszerűség ma visszatekintés: az elődök munkájának megbecsülését, a ránk hagyományozott hangszerek tiszteletét jelenti. Ugyanakkor jelenti azt is, hogy a tiltás—megengedés—elterjedés történelmi folyamata után, végre minőségi elvárások is jelentkezhettek. Az utóbbi évtizedben született hangszerek: Nyírbátor, Debrecen, Nagykőrös, Kecskemét — ezt jelzik a református orgonatorténét számára. A megújult kecskeméti orgona ma csaknem kétszer akkora, mint 1890-ben, lényegesen jobb, használhatóbb, sokrétűbb, gazdagabb, megbízhatóbb, mint volt korábban — viszont már nem Angster-orgona. Időszámítása újrakezdődött.

Az orgona diszpozíciója (Sepsy Károly terve):

Pedál (C – f¹)

1. Principalbass 16' (1890)
2. Subbass 16' (1890)
3. Apertabass 8' (1890)
4. Bourdonflöte 8'
5. Cello 8' (1912)
6. Choralbass 4' (1890)
7. Bombarde 16'

P+I, P+II, P+III

I. manuál, Rückpositiv (C – a³)

8. Pileata 8' (1890)
9. Praestant 4'
10. Rohrflöte 4'
11. Flauta concava 2'
12. Nasat 2 ²/₃'
13. Quint 1 ¹/₃'
14. Cimbel 2x 1'
15. Krummhorn 8'

Tremulant

I+III

II. manuál, Főmű

16. Bourdon	16' (1890)
17. Principal	8' (1890)
18. Flute harmonique	8'
19. Fugara	8' (1890)
20. Octav	4'
21. Flauta	4' (1890)
22. Quint	2 ² / ₃ '
23. Superoctav	2'
24. Mixtur 4–5x	2'
25. Trompete	8'

II+I, II+III, II+III super,
II+III sub

III. manuál, Redőnymű

26. Diapason	8'
27. Bourdon	8' (1890)
28. Gamba	8' (1912)
29. Vox coelestis	8'+8' (1912)
30. Principal	4' (1890)
31. Flauta travers	4' (1912)
32. Octavin	2' (1890)
33. Echocornett 2–4x	8' (1912)
34. Mixtur 5x	2 ² / ₃ ' (1890)
35. Hautbois	8'
36. Trompette harmonique	8'
Tremulant	

A kiválasztott megoldás egy a lehetséges felújítási módok közül: egy modern orgona a XXI. század fordulóján a jövőbeni elvárások és a történeti előzmények lehetőség szerinti ötvözésével. Az elkövetkező évszázad református orgonatörténetében várhatóan előkelő helyet vív ki magának e hangszer. Az Erdélybe elajándékozott orgona helyére 1890-ben épült mű, pedig végképp emlék marad, orgonatörténeti adalék, levéltári dokumentum, mint a reformáció korának tiltásai vagy a bögözi zsinat végzései.

Bódiss Tamás — Dávid István

Református kántorképző tanfolyamok 2001 nyarán

A Református Egyház Zsinatának Elnöksége 2001 nyarán Dávid Istvánt és Bódiss Tamást bízta meg a kántorképesítő vizsgák elnöki teendőinek ellátásával. Az alábbi beszámoló a tanfolyamok meglátogatása kapcsán a református kántorképzés mai helyzetével is foglalkozik.

A kántorképzés célja és mai helyzete

A kántorképző tanfolyamok célja elsősorban, hogy alapfokú képzés keretében olyan kántorokat bocsásson ki, akik képesek egy átlagos református gyülekezet zenei életét gondozni elsősorban a gyülekezeti ének tanítása, az istentiszteleti éneklés vezetése, esetleg gyülekezeti énekkar szervezése és vezetése terén.